

Työtaistelutilasto 2019

JOULUKUU 2020

Sisältö

- 3 Esipuhe
- 4 EK:n jäsenrytyksissä 95 työtaistelua vuonna 2019
- 5 Lakkojen määrä alle 2010-luvun keskitason
- 6 Työtaisteluista aiheutuneita menetyksiä eniten teollisuudessa
- 7 Työehtosopimusneuvottelut ja tukitoimenpiteet yleisin syy työtaisteluille vuonna 2019
- 8 Useilla aloilla työtaisteluista mittavia työaikamenetyksiä ja taloudellista vahinkoa
- 9 Laittomista työtaisteluista mitättömät sakot
- 10 Suomessa enemmän työtaisteluita ja laittomia lakkoja kuin Ruotsissa

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 (Eteläranta 10),
00131 Helsinki
Puhelin 09 420 20
www.ek.fi

Raportti internetissä:
www.ek.fi/julkaisut

Lisätietoja:

Asiantuntija
Katja Miettinen
Puh. 040 839 4839

Tutkimuspäällikkö
Jari Haapasalmi
Puh. 09 4202 2298

Tutkimusassistentti
Tuire Lampinen
Puh. 09 4202 2244

Ulkoasu:
Arja Nyholm, Jumo Oy

Joulukuu 2020

Tämä julkaisu sisältää tietoja vuoden 2019 työtaisteluista ja työtaisteluiden takia menetetyistä työpäivistä EK:n kentässä. EK laatii julkaisun vuosittain. Julkaisussa on myös tietoja työtaisteluista aiheutuneista vahingoista yrityksille sekä työtaistelujen kehityksestä Suomessa ja Ruotsissa. Lisäksi julkaisua varten on tarkasteltu työtuomioistuimen tuomioita ja tuomittujen hyvityssakkojen määriä laittomien työtaisteluiden osalta sekä nostettu esimerkkejä räikeimmistä laittomista lakoista, joilla on aiheutettu yksittäisille yrityksille merkittäviä vahinkoja.

Vuonna 2019 EK:n jäsenyrityksissä toimeenpantiin 95 työtaistelua ja työtaistelun uhkaa. Työtaistelujen kokonaismäärä oli 2010-luvun keskitasolla. Työtaisteluissa menetettiin yli 377 000 työpäivää ja niihin osallistui noin 160 000 työntekijää. Työtaisteluissa menetettyjen työpäivien määrä oli merkittävästi suurempi kuin vuonna 2018, jolloin se oli jo poikkeuksellisella tasolla 2010-luvun aikaisiin määriin verrattuna. Menetettyjen työpäivien määrä oli suurempi kuin kertaakaan 2010-luvulla. Menetettyjen työpäivien määrän merkittävän kasvun taustalla olivat mm. työehtosopimusneuvotteluihin liittyvät työtaistelut.

Vaikka vuoden 2019 alkupuolelle sijoittunut työehtosopimusneuvottelukierros vaikutti osaltaan työtaisteluiden kokonaismäärään, pystyttiin neuvottelukierroksen osalta välttämään laajamittaiset työtaistelutoimenpiteet.

Vuonna 2019 laittomia työtaistelutoimenpiteitä oli yhteensä 31 kappaletta, kun vuonna 2018 niitä oli 48 kappaletta. Ammattiliitot ja niiden ammattiosastot käyttivät vuonna 2019 laittomia työtaistelutoimenpiteitä painostuskeinoina lukuisissa työnantajan liikkeenjohtovallan ja työnjohto-oikeuden piiriin kuuluvissa tilanteissa, kuten työnantajan toiminnan järjestelyihin, työvoiman määrään ja käyttöön, töiden jakamiseen ja työajan järjestelyyn liittyvissä tilanteissa. Laittomista työtaisteluista aiheutui yrityksille vuonna 2019 yritysten arvion mukaan yli 5 miljoonan euron vahinko.

Laittomista työtaisteluista ammattiliittojen ja ammattiosastojen maksettavaksi tuomittujen hyvityssakkojen määrä on edelleenkin mitätön suhteessa yrityksille aiheutuneeseen vahinkoon. Marraskuun loppuun 2020 mennessä työtuomioistuin on tuominnut vuoden 2019 laittomista työtaisteluista ammattiosastojen maksettavaksi hyvityssakkoja yhteensä 80 000 euroa ja ammattiliittojen maksettavaksi 77 000 euroa.

Helsingissä joulukuussa 2020

Elinkeinoelämän keskusliitto

EK Työelämä

EK:n jäsenyrityksissä 95 työtaistelua vuonna 2019

EK:n jäsenyrityksissä oli vuonna 2019 yhteensä 95 työtaistelua tai sen uhkaa. Työtaistelujen ja uhkien kokonaismäärä vastaa 2010-luvun keskitasoa.

Suurin osa työtaisteluista, noin 62 prosenttia, oli lakkoja tai lakon uhkia. Muut työtaistelutoimenpiteet olivat pääosin saartoja ja ylityökieltoja.

Työtaisteluja oli eniten viimeisellä vuosineljänneksellä, johtuen loppuvuodesta meneillään olleesta työehtosopimusneuvottelukierroksesta.

Työtaisteluissa menetettiin vuonna 2019 yli 377 000 työpäivää ja niihin osallistui yli 160 000

työntekijää.

Työtaisteluihin osallistuneiden henkilöiden määrä vuonna 2019 laski vuoteen 2018 verrattuna. Sen sijaan työtaisteluissa menetettyjen työpäivien määrä oli vuonna 2019 merkittävästi suurempi kuin vuonna 2018, jolloin menetettyjen työpäivien määrä oli jo selvästi poikkeuksellisen korkealla tasolla aikaisempiin vuosiin verrattuna 2010-luvulla. Menetettyjen työpäivien määrän merkittävän kasvun taustalla olivat mm. työehtosopimusneuvotteluihin liittyvät työtaistelut.

Työtaistelut EK:n jäsenyrityksissä vuosina 2018 ja 2019

Vuosineljännes	Työtaisteluiden lukumäärä		Osallistuneet henkilöt		Menetetty työpäivät	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019
1.	61	13	168 599	1909	94 665	4867
2.	36	5	20 558	790	24 321	821
3.	13	9	156	1227	356	2193
4.	49	68	92 742	156 269	95 087	369 338
Koko vuosi	159	95	282 055	160 195	214 429	377 219

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

MITÄ OVAT TYÖTAISTELUT?

Työtaistelulla tarkoitetaan työn väliaikaista tahallista keskeyttämistä, työstä kieltäytymistä, sen hidastamista tai muuta painostuskeinoa jonkin päämäärän saavuttamiseksi joko työntekijäpuolen tai työnantaja puolen taholta. Jotta kyse on työtaistelusta, on toimenpiteen oltava luonteeltaan joukkotoimenpide.

EK:n työtaistelutilaston sisältämät työtaistelut jaotellaan seuraaviin ryhmiin:

- **Lakko**, jolla tarkoitetaan työstä kieltäytymistä.
- **Saarto**, jolla tarkoitetaan työntekijöiden pidättäytymistä työsopimusten solmimisesta määrätyn työnantajan kanssa.
- **Jarrutus**, joka on työn tarkoituksellista hidastamista tai sen häiritsemistä.
- **Ylityökielto**, jossa noudatetaan vain säännöllistä työaika ja kieltäydytään kollektiivisesti yli- tai lisätyön tekemisestä.
- **Boikotti**, jolla tarkoitetaan työntekijöiden kieltäytymistä käyttää työssään esimerkiksi määrätyn alihankkijan tai toisen yrityksen toimittamia tarvikkeita tai palveluja. Boikotista on kysymys myös silloin, kun työntekijät julistavat jonkin yrityksen tuotteet tai palvelut ostokieltoon.
- **Työsulku**, joka on työnantajan toimeenpanema este työnteolle. Sulkua edeltää yleensä työntekijöiden toimeenpanema työtaistelu.

Myös **uhkaus** toimeenpanna työtaistelu tai kieltäytyminen yhteistoiminnasta voi muodostaa työtaistelutoimenpiteen.

Lakkojen määrä alle 2010-luvun keskitason

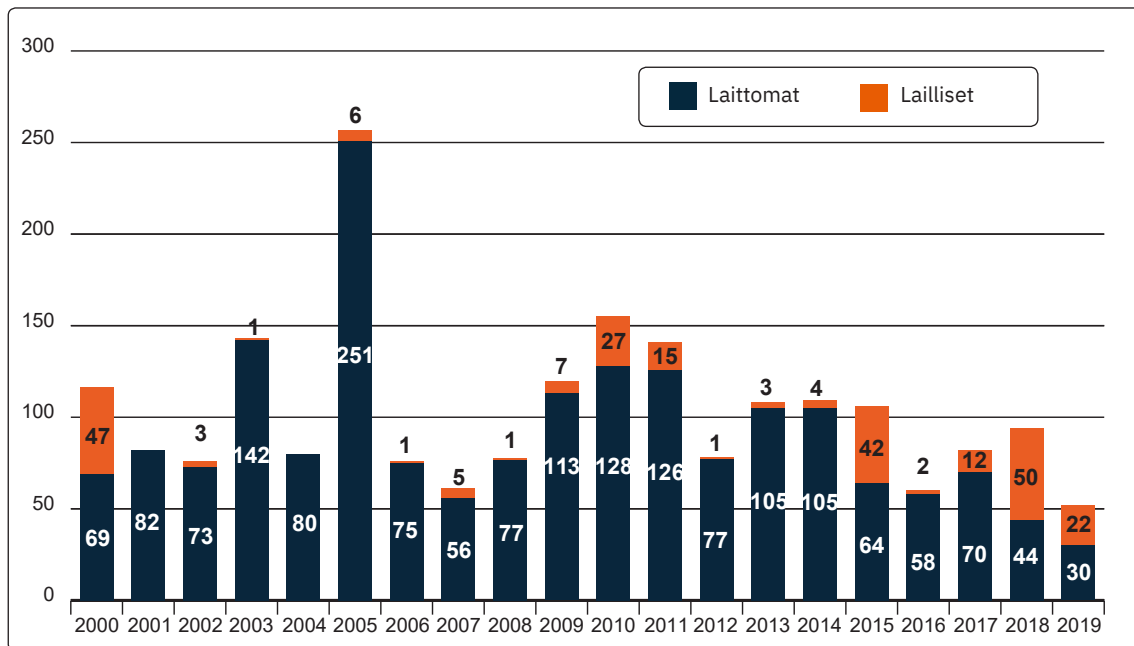
Ilmoitetuista 95 työtaistelusta 52 oli lakkoja ja 7 lakon uhkia. Toteutuneista lakoista 30 eli 58 prosenttia oli laittomia. Edellisenä vuonna laittomia lakkoja oli 44. Laittomien lakkojen määrä sekä lakkojen kokonaismäärä laski vuoteen 2018 verrattuna. Lailliseksi katsottavista 28 lakosta kaikki liittyivät vuoden 2018 työehtosopimusneuvottelukierrokseen.

Vaikka laittomien lakkojen määrä laski, aiheutui niistä yrityksille merkittävää taloudellista vahinkoa.

Työtuomioistuimen käsittelyssä olleista vuoden 2019 aikana toteutuneista laittomista lakoista aiheutui yritysten oman arvion mukaan yhteensä yli 5 miljoonan euron suuruinen vahinko (n. 4,1 miljoonaa euroa vuonna 2018).

Työtaistelut ovat laittomia silloin, kun työtaistelu kohdistuu voimassa olevaan työehtosopimukseen tai kun työtaistelun osalta ei noudateta työriitalain edellyttämää ennakoilmoitusaikaa.

Lakkojen määrä (pl. uhat) EK:n aloilla ja niiden laillisuus yritysten ilmoituksen mukaan

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

Työtaistelusta aiheutuneita menetyksiä eniten teollisuudessa

Työtaistelusta suurin osa eli 45 % oli teollisuusalan yrityksissä. Kuljetuksen ja liikenteen osuus oli 37 % ja palvelualojen osuus 11 %.

Työtaisteluissa eniten työtunteja menetti teollisuus, jonka osuus työaikamenetyksistä oli 60 %. Teollisuudessa oli myös eniten työtaisteluihin osallistuneita henkilöitä 88 %.

Työtaistelut EK:n jäsenyrityksissä päätoimialoittain vuonna 2019

Toimiala	Työtaistelut		Osallistuneet henkilöt		Menetetty työtunnit	
	Lukumäärä	Osuus	Lukumäärä	Osuus	Lukumäärä	Osuus
Teollisuus	43	45 %	140 834	88 %	1 823 100	60 %
Rakentaminen	3	3 %	465	0 %	10 262	0 %
Kuljetus ja liikenne	35	37 %	15 349	10 %	1 065 996	35 %
Palvelut	10	11 %	3 147	2 %	81 594	3 %
Muut	4	4 %	400	0 %	36 800	1 %
Yhteensä	95	100 %	160 195	100 %	3 017 752	100 %

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

Työehtosopimusneuvottelut ja tukitoimenpiteet yleisin syy työtaisteluille vuonna 2019

Yleisimmät syyt työtaisteluihin vuonna 2019 olivat tukitoimenpiteet (39 %), työehtosopimusneuvottelut (29 %), työvoiman vähennys tai sen uhka (13 %) sekä työnjohdollinen menettely, työn järjestelyt tai muu henkilöstöpolitiikkaan liittyvä syy (8 %).

Muita syitä olivat palkkaerimielisyydet ja alan työehtosopimuksen soveltaminen, esim. rajariidat.

Työnantajan työjohto-oikeuteen yritettiin vaikuttaa laittomin työtaistelutoimin mm. painostamalla työnantajaa työvoiman vähentämiseen liittyvissä neuvotteluissa sekä työaikaan ja töiden järjestelyyn

liittyneissä päätöksissä. Lisäksi laittomia työtaistelutoimia käytettiin työnantajan ulkopuolisen työvoiman käyttöä koskeviin päätöksiin ja käytäntöihin vaikuttamiseksi.

Työtaistelutoimet, joiden perusteena on työvoiman vähennys tai sen uhka, töiden järjestely tai työnantajan henkilöstöpolitiikka kohdistuvat lähtökohtaisesti aina työehtosopimukseen. Työehtosopimuksen voimassa ollessa edellä mainituilla perusteilla järjestetyt työtaistelut ovat laittomia.

Työtaisteluiden lukumäärä EK:n jäsenyrityksissä ilmoitetun syyn mukaan 2019

Työtaistelujen syy	Työtaistelujen lukumäärä	Osuus
Palkkavaatimus tai muu palkkaerimielisyys	4	4 %
Työvoiman vähennys tai sen uhka	12	13 %
Työnjohdollinen menettely, työn järjestelyt tai muu henkilöstöpolitiikkaan liittyvä syy	8	8 %
Työolosuhteet, työsuojelu	0	0 %
Muu sisäinen syy	1	1 %
Työehtosopimusneuvottelut	28	29 %
Alan työehtosopimuksen soveltaminen esim. rajariidat	5	5 %
Tukitoimenpide	37	39 %
Muu ulkopuolinen syy, esim. poliittinen painostus	0	0 %
Syytä ei ilmoitettu/ei tiedossa	0	0 %
Yhteensä	95	100 %

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

Useilla aloilla työtaistelusta mittavia työaikamenetyksiä ja taloudellista vahinkoa

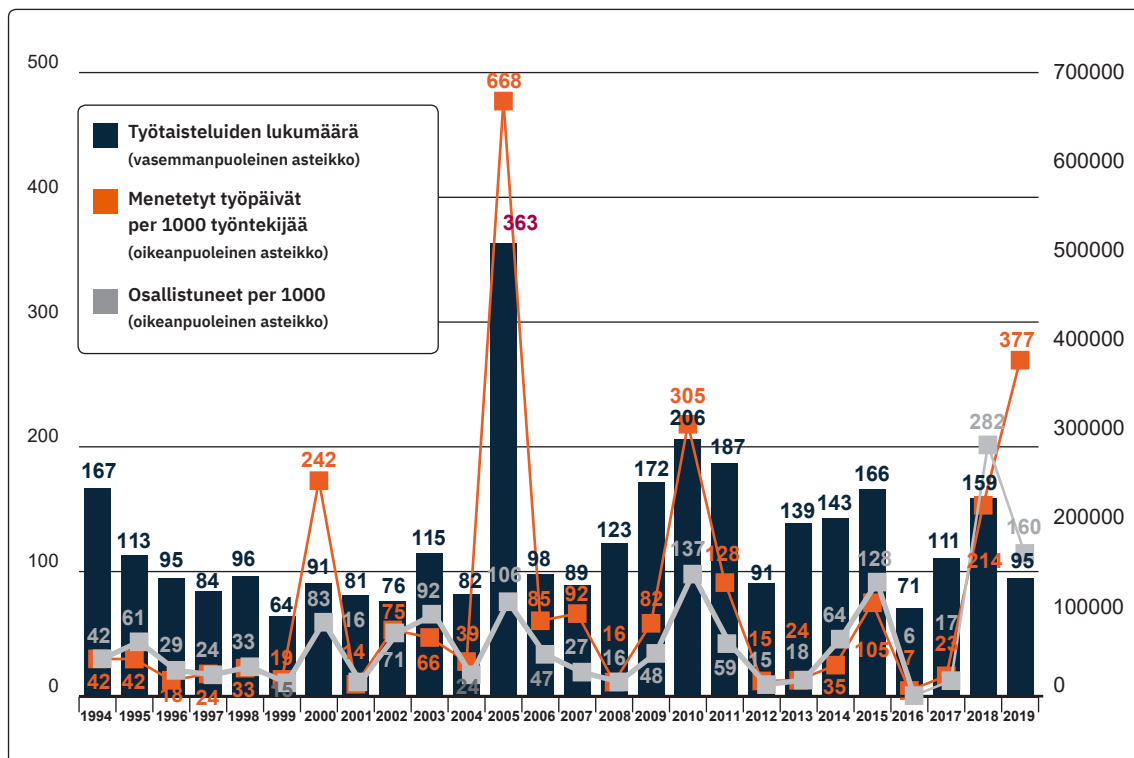
Perinteisesti työtaistelusta aiheutuvia menetyksiä on arvioitu työtaistelusta aiheutuvina työpäivien menetyksinä. Vuonna 2019 yritykset menettivät yli 377 000 työpäivää työtaisteluiden takia. Työtaisteiluissa menetettyjen työpäivien määrä kasvoi vuoteen 2018 verrattuna merkittävästi, jolloin menetettyjen työpäivien määrä oli jo selvästi poikkeuksellisen korkealla tasolla aikaisempiin vuosiin verrattuna 2010-luvulla.

EK:n työtaistelutilastossa arvioidaan myös työtaistelusta aiheutuneiden taloudellisten menetysten

kokonaismäärää. Yritysten arviot työtaistelusta aiheutuneista menetyksistä vaihtelevat tuhansista euroista aina miljooniin euroihin asti työtaistelua kohden. Teollisuuden yritykset, kuljetus ja liikenne ala sekä palvelualat kärsivät suurimmat vahingot vuonna 2019.

Merkittävimmät laittomista työtaistelusta aiheutuneet vahingot vuonna 2019 syntyivät yt-neuvotteluja tai niiden jälkeisiä päätöksiä vastaan suunnatuista työtaistelutoimista.

Työtaistelujen määrä ja työaikamenetykset EK:n jäsenyrityksissä

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

Laittomista työtaisteluista mitättömät sakot

Julkaisua varten tarkasteltiin työtuomioistuimen laittomia työtaisteluja koskevien ratkaisuja. Työtuo-
mioistuin on antanut yksityisellä sektorilla vuonna
2019 toteutuneiden työtaistelujen osalta yhteensä
32 ratkaisua marraskuun loppuun 2020 mennessä.
Tuomioista käy ilmi, että ammattiosastot tuomittiin
maksamaan vuonna 2019 järjestetyistä laittomista
työtaisteluista hyvityssakkoja yhteensä 80 000
euroa (2018 84 200 euroa) ja ammattiliitot 77 300
euroa (2018 57 500 euroa). Yhteensä nämä tahot
tuomittiin maksamaan hyvityssakkoja 157 300 euroa
(141 700 euroa vuonna 2018).

Työtuomioistuimessa tuomittujen laittomien
työtaisteluiden vahingot yritykset arvioivat oikeuskä-
sittelyissä yhteensä n. 5 miljoonan euron suuruiseksi
(n. 4,1 miljoonaa euroa vuonna 2018).

Suhde työtuomioistuimessa tuomittujen hyvi-
tyssakkojen ja yrityksille laittomista työtaisteluista
arvioitujen, mitattavissa olevien vahinkojen välillä
osoittaa aiempien vuosien tapaan edelleen sen,
että nykyisten työrauhasäännösten mukaiset seu-
raamukset laittomuuksista ovat mitättömän pienet
aiheutuneisiin vahinkoihin nähden.

Esimerkkejä vuonna 2019 toteutuneista laittomista lakoista, niiden arvioidut vahingot ja työtuomioistuimen (TT) tuomitsemat hyvityssakot:

1. TT 2019:90

X Oy:n kahden yksikön työntekijät olivat ryhtyneet lakkoon 10. – 15.9.2019 väliseksi ajaksi. Kaikkiaan työtaisteluun osallistuu sen aikana noin 280 työntekijää. Yhtiössä oli käyty yhteistoimintalain 8 luvun mukaiset neuvottelut, jotka olivat johtaneet lomautuksiin. Työtaistelun syinä olivat päättyneet yhteistoimintaneuvottelut, paikallisten sopimusten irtisanominen sekä yleinen tyytymättömyys johdon päätöksiin ja toimintaan ainakin tiedottamiseen liittyen. Työtaistelun aikana lähes koko tuotanto oli ajettuna alas. Työtaistelusta aiheutuneet taloudelliset vahingot olivat arviolta 1,6-1,7 miljoonaa euroa. Työtuomioistuin tuomitsi ammattiliiton maksamaan hyvitystä 2 000 euroa ja ammattiosaston 4 000 euroa.

2. TT 2019:11

X Oy:n 331 työntekijää ovat olleet lakossa 8.3.2019 kello 12 – 9.3.2019 kello 6. Lakon syynä ovat olleet yhtiössä alkuvuonna 2019 järjestetyt yhteistoimintaneuvottelut ja suunnitelma vähentää henkilöstöä. Työtaistelun johdosta menetettiin työaika työntekijätehtävissä 1.861 tuntia. Työtaistelusta aiheutui taloudellisia vahinkoja arviolta 425.000 euroa. Työtuomioistuin tuomitsi ammattiliiton maksamaan hyvitystä 4 000 euroa ja ammattiosaston 2 500 euroa.

3. TT 2019:87

X Oy:n kahden toimipisteen lähes koko henkilöstö, 170 työntekijää, oli lakossa 6.8.2019 noin kello 15 tai viimeistään 7.8.2019 kello 7 alkaen 9.8.2019 kello 15 saakka. Työtaistelun syynä oli työntekijöiden tyytymättömyys yhtiön ja koko konsernin vuokratyötä koskevaan henkilöstöpolitiikkaan ja siihen liittyviin rekrytointikäytäntöihin. Lakosta aiheutui työnantajalle taloudellista vahinkoa yhteensä 310.098,40 euroa. Työtuomioistuin tuomitsi ammattiosaston maksamaan hyvitystä 3 500 euroa.

Suomessa enemmän työtaisteluita ja laittomia lakkoja kuin Ruotsissa

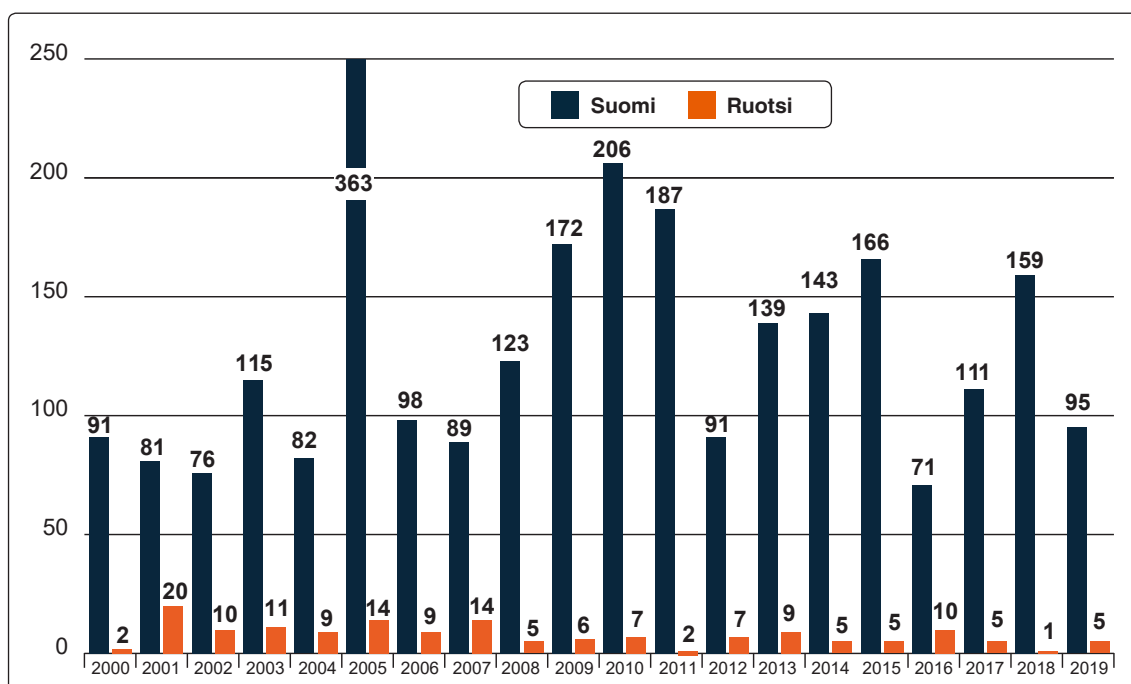
Suomessa on työtaisteluita vuosittain moninkertainen määrä Ruotsiin verrattuna. Ruotsissa on ollut viimeisten viiden vuoden aikana vain viisi laitonta lakkoa.

Laittomien lakkojen määrä väheni Ruotsissa merkittävästi 1990-luvun alussa. Silloin mm. muutettiin lainsäädäntöä siten, että yksittäisen työntekijän vahingonkorvausvastuulle laittomista lakoista ei ole laissa enää ylärajaa.

Elokuussa 2019 Ruotsin lainsäädännössä on tullut voimaan työmarkkinaosapuolten yhteisen

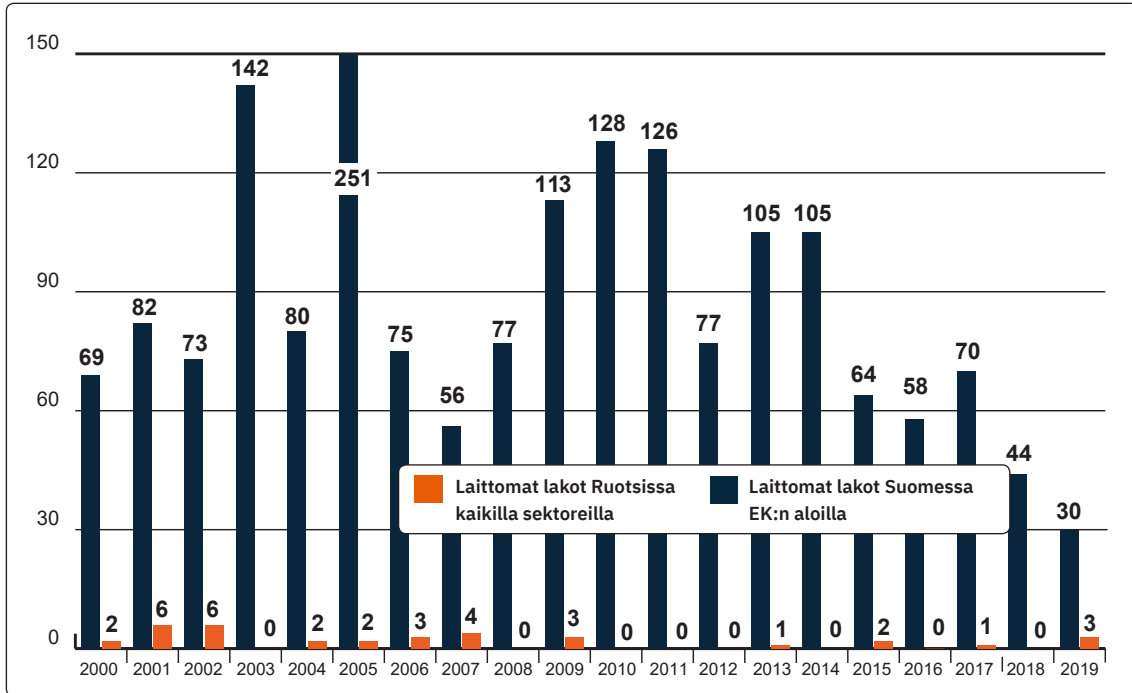
esitykseen perustuvia lisärajoituksia työntekijöiden lakko-oikeuteen. Jatkossa ammattiliitto ei saa ryhtyä työtaistelutoimiin sellaista työnantajaa kohtaan, joka on jo sidottu työehtosopimukseen, vaatiakseen voimassa olevan työehtosopimuksen korvaamista toisella sopimuksella, mikäli työtaistelun tavoitteena ei ole saavuttaa työrauhavelvoitteen sisältävä työehtosopimus, eikä asiasta ole ensin pyritty neuvottelemaan työnantajan kanssa. Mm. lailliseen työtaisteluun liittyvät myötätuntotyötaistelut ovat kuitenkin edelleen sallittuja.

Työtaistelujen lukumäärä Suomessa ja Ruotsissa

Lähde: Medlingsinstitutet, EK

Laittomien lakkojen (pl. uhkat) lukumäärä Suomessa ja Ruotsissa

Lähde: Medlingsinstitutet, EK

Työehtosopimuksella sovitaan työrauhasta

Työehtosopimus on työmarkkinajärjestöille tärkeä keino ohjata työsuhteiden sisältöä ja sopia samalla työrauhasta.

Jos työehtosopimusten tulkintaa koskevia erimielisyyksiä ei pystytä sopimaan työehtosopimusten mukaisessa neuvottelumenettelyssä, työtuomioistuin ratkaisee oikeusriidat.

Verkottuneessa taloudessa työrauhahäiriöt aiheuttavat yleensä mittavia vahinkoja myös ulkopuolisille. Näitä ovat muut yritykset ja niiden työntekijät, yritysten asiakkaat sekä suuri yleisö, joilla ei ole mitään mahdollisuuksia vaikuttaa itse kiistaan.

EK:N TYÖTAISTELUTILASTO

Elinkeinoelämän keskusliitto ja sen edeltäjäjärjestöt ovat keränneet tietoja työtaisteluista 1970-luvun alusta lähtien. EK:hon ja sen jäsenliittoihin järjestäytyneillä työnantajilla on ollut vuodesta 1971 alkaen jäsenyyteensä perustuva velvollisuus ilmoittaa työtaisteluista työnantajaliitoilleen. Nämä ovat puolestaan toimittaneet tiedot EK:lle.

EK:n työtaistelutilasto toimii myös Tilastokeskuksen laatimana virallisena työtaistelutilastona yksityisen sektorin osalta.

EK:n työtaistelutilaston piiriin kuuluvat kaikki jäsenyrityksissä toimeenpannut työtaistelut. Sellaisia paikallisia työtaistelutoimia, joista ei aiheudu yrityksille selkeästi menetettyjä työpäiviä, ilmoitetaan tilastoon kuitenkin harvoin. Työtaistelutilasto kattaa siten käytännössä kaikki lakot ja työsulut, mutta ei esimerkiksi kaikkia saartoja tai jarrutuksia. Myös suppeiden lakkojen osalta tilaston kattavuus voi olla jossain määrin puutteellinen. Näin ollen työtaisteluita on todennäköisesti enemmän kuin EK:n työtaistelutilasto kuvaa.

Työtaistelutilaston kattavuuden parantamiseksi ja tietosisällön täydentämiseksi työtaistelutilastointia on uudistettu vuoden 2009 alusta. Uusina tietoina kysytään myös tietoja työtaistelu-uhista.

EK:n työtaistelutilasto ei sisällä järjestäytymättömien työnantajien eikä julkisen sektorin työtaisteluita.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 (Eteläranta 10) | 00131 Helsinki | Puh. 09 420 20

www.ek.fi